

OSMANGAZI İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

DÖGEP KASIM AYI ETKİNLİK RAPORU

FAALİYET KONUSU : Hz. Muhammed (s.a.v.)'in eğitim anlayışı ve eğitim metotları

YÖNTEM/TEKNİK: Araştırma, Gözlem, Toplantı, Sunum, Video İzlemek, İyi Örnek, Makale

PAYDAŞLAR: Öğrencilerimiz, Diğer Öğretmenler, Okul-Aile Birliği, Öğrenci Velileri, Okul Panoları, Okul MEM İnternet Site Adresleri, İlçe MEM İnternet Site Adresleri

KATILIMCILAR: 400 Öğretmen, Okul öğrencileri, Okul-Aile Birliği Temsilcileri

FALİYET YERİ : İlçemiz okulların internet siteleri ve sınıfları

FALİYETİN YAYINLANDIĞI ADRES (İNTERNET SİTESİ) :

Bakanlığımız Din Öğretimi Genel Müdürlüğünce, Bakanlığımız Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri" çerçevesinde, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerimizin; mesleki bilgi, beceri, tutum ve değerler alanındaki gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla hazırlanan "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı" (DÖGEP) kapsamında;

Müdürlüğümüze bağlı Temel Eğitim, Ortaöğretim, Mesleki Eğitim ve Özel Öğretim kurumlarında çalışan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerine; " Hz. Muhammed (s.a.v.)'in eğitim anlayışı ve eğitim metotları" konusunda, ilçemiz Din Kültürü ve Ahlak Bilgi Öğretmenleri, Eba ve Zoom kanalıyla öğrencilerimize bilgilendirme ve örnek uygulamalarla konu hakkında bilgi verildi.

PEYGAMBERİMİZİN EĞİTİM ANLAYIŞI VE METODLARI

Eğitim tarihi gelişim sürecinde, ilk eğitim kurumlarının mabetler, ilk öğretmenlerin de peygamberler olduğunu söylemek mümkündür. Hz. Peygamber bu durumu "Ben bir öğretmen olarak gönderildim." sözleriyle ifade etmektedir. O, bir defasında mescide geldiğinde bir grubun nafil namaz kıldığını diğer grubun da eğitim ve öğrenme ile meşgul olduğunu görünce, şöyle demiştir: "Her iki grup da iyi şeylerle meşguller. Ancak, Allah'tan bir şey isteyip dua edenlere o şeyi verip vermemek, tamamen O'na ait bir durumdur. Hâlbuki diğer gruptakiler ilim elde ediyorlar ve cehaleti kovuyorlar. Ben bir öğretmen olarak gönderildim." (İbn Mace, Mukaddime 17.)

Hz. Peygamber gerek örnek davranışlar sergileyerek başkalarının kendisini model almasını imkân sağlamak suretiyle, gerekse çeşitli öğretim yöntemleri kullanarak insanların dinî değerleri benimsemelerine ve öğrenmelerine imkân sağlamıştır.

Özellikle, sahabe, Hz. Peygamberin davranışlarından etkilenene onu örnek almıştır. 10 yaşında bir genç iken Hz. Peygamber'in eğitimine arz edilen Enes b. Malik, Efendimizin bu konudaki tutumunu şu cümlelerle ifade etmektedir: "Hz. Peygamber'e yedi yahut dokuz sene hizmet ettim. Rasulü Allah benim yaptığım bir şey için 'Bunu niçin yaptın?', yapmadığım bir şey için de 'Niçin yapmadın?' demedi." (Müslim, Fedail, 51-2; Ebu Davud, Edeb, 1.) Enes b. Malik'in bu sözlerinden anlıyoruz ki, Hz. Peygamber, kendi terbiyesine verilen bu genci nasihat ve sözlü eğitimden çok, örnek davranışlarıyla etkileyerek, onun kendi kendine düşünme, karar verme ve anlama kabiliyetlerini geliştirmesine yardımcı olan, model ve örnek alma yoluyla öğrenmesine imkân sağlamıştır.

Hz. Peygamber'in anlayışına göre eğitim, bazı dinî bilgilerin zihinde tutulmasından ibaret bilişsel gelişimle sınırlandırılmış bir süreç değildir. Çünkü dinî inanç ve tutumların oluşması ve gelişmesinde; duyguların, davranışların ve ilişkilerin önemli etkileri söz konusudur. Bu açıdan Peygamber Efendimiz, insanların bir araya gelerek ilişki içinde olmalarının dinî inanç ve tutumların oluşmasında önemli etkilerinin olacağını düşünmüştür. Mesela o, çocukların hatta bebeklerin Mescid-i Nebi'ye gelmesine imkân sağlamıştır. Hatta bir defasında Hz. Peygamber, torunlarından Hz. Hasan veya Hz. Hüseyin'i sırtına alarak mescide girmiştir. Namaz esnasında torunu sırtında olduğu için secde oldukça uzun bir süre kalmıştır. (Buhari, Ezan, 65.) Böylece O, dinî değerlerin ilişkiler süreciyle öğrenilebileceğini uygulamalı olarak göstermiştir.

Hz. Peygamber'in eğitim anlayışının, "öğrenebilir durumda olan herkese bilgi ulaştırma" ilkesine dayandığını söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle Peygamber Efendimiz, sadece belli kesimlerdeki kişilere ya da belli yaş grubundaki kimselere değil tüm insanlığa eğitim hizmetinin ulaştırılmasını istemiştir.

Hz. Peygamber'in İslam'ı tebliğ açısından öncelikli hedef kitlesi yetişkinler olmakla birlikte, çocukların eğitimleriyle de ilgilenmiştir. Hatta Rasulü Allah (s.a.s.) hem yetişkinlerin hem de çocuk ve gençlerin bulunduğu ortamlarda eğitim etkinlikleri yapmıştır. Camide Hz. Peygamber'in, "Yapraklarını dökmeyen ağaç hangisidir?" sorusuna Abdullah b. Abbas, "Onun hurma ağacı olduğunu biliyordum. Ancak yaşım küçük olduğu için soruyu cevaplamaktan çekindim." (Buhari, İlim, 4.) şeklindeki ifadesi, küçük yaştakilerin de Hz. Peygamber'in ders halkasında bulunduğunu ifade etmektedir.

Hz. Peygamber, çocukların yetişkinlerle birlikte eğitim almalarına katkı sağlamak suretiyle, sıcak bir ortamda, iyi ilişkiler geliştirmelerini kolaylaştırmış ve çocukların yetişkinlerle aynı ortamda öğrenmelerine fırsat sağlamış ve böylece kuşakların birbirlerini tanımalarına da imkân hazırlamıştır.

Peygamber Efendimiz kadınların öğrenmelerini kolaylaştırmak için gerekli düzenlemeler yapmıştır. Sosyal hayatta aktif olarak yer alan kadınlar vakit, cuma ve bayram namazlarına katılıp Hz. Peygamber'in hutbe ve vaazlarını dinlemişlerdir. Hanım sahabilerden Ümmü Hişam bint Harise'nin, "Ben Kâf suresini cuma namazlarında Hz. Peygamber'den öğrendim. Çünkü o, her cuma günü minberde Kâf suresini okurdu." (Müslim, Cuma 51.) sözleri buna işaret etmektedir.

Diğer taraftan Hz. Peygamber, kadınların okuma yazma öğrenmelerini daima teşvik etmiş, hanımlarından Hafsa'ya okuma yazma öğretmek üzere Şifa Hatun adındaki sahabeyi görevlendirmiştir. (İbn Hanbel, Müsned, VI, 372.).

Ayrıca öğrenme konusunda gayretli olan kadın sahabiler, Hz. Muhammed'in huzuruna gelmiş, ihtiyaçları ile ilgili sorular sorarak öğrenebilmişlerdir. Hatta öğretim için kendilerine özel bir zaman ayrılmasını isteyen kadınların talebini uygun görerek onlara da ayrı bir gün tahsis etmiştir. (Müslim, Birr, 46; Buhari, İlim, 36.)

Hz. Peygamber'in eğitim hizmetinden engelli olanların da yararlandığı bilinmektedir. Bir defasında Peygamber Efendimiz eşraftan bazı kimselerin Müslüman olması için çaba sarf ettiği bir anda, kendisine görme engelli İbn Ümmü Mektum gelmiş ve "Allah'ın sana öğrettiğinden bana da öğret" demiştir. Hz. Peygamber ona gereken ilgiyi göstermediği için "abese" suresinin ilk ayetleri nazil olmuştur. Bu olaydan sonra Rasulüllah (s.a.s.) ona iyi davranmış ve her gördüğünde "merhaba kendisinden dolayı Rabbimin beni uyardığı kimse, var mı bir ihtiyacın" demiştir.

Hz. Peygamber'in, öğrenebilir konumda olan herkese bilginin ulaştırılması prensibindeki odaklaşması, ileri yetişkinlik dönemine kadar uzanmaktadır. Bu açıdan İslam inancına göre eğitim, "beşikten mezara kadar devam eden bir süreç" olarak değerlendirilmektedir. 40 yaşında kendisine ilk ayetler indirilen Hz. Peygamber'e ilk emir "oku" olmuştur. Hz. Peygamber'e arkadaşlık eden sahabe, ileri yaşlarına rağmen öğrenme ve öğretme etkinliklerini sürdürmüştür. Mesela 100 yaşını aşkın ömür sürmüş olan Enes b. Malik, hayatı boyunca öğrenme ve öğretme faaliyetlerine devam etmiş ve öldüğünde tabiin "ilmin yarısı gitti." diye hayıflanmıştır.

Hz. Peygamber örgün eğitim kurumlarının bulunmadığı bir dönemde yaşamış olmasına rağmen, çeşitli öğretim yöntemleri kullanarak dinî bilgileri insanlara, anlayabilecekleri bir tarzda sunmuştur. O, anlatım, soru cevap, örnekleme, tedric, kısaca yoluyla anlatma, yaparak öğretme, şekil ve şemalarla öğretme, gözlem yapma, araştırmaya yöneltme, teşvik ve sakındırma gibi yöntemler kullanarak insanları irşad etmiştir. (Özbek, Abdullah, Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed, Selam Yay., Konya 1988, s. 138-289.)

Sonuç olarak diyebiliriz ki Hz. Peygamber insanların günlük hayat içinde ihtiyaçlarını, tecrübelerini, ilgilerini ve ruhsal durumlarını algılayarak onlara en uygun eğitim yöntemleri kullanarak tüm insanlara eğitim hizmeti götürmüştür.

KAYNAKÇA :

1-Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi, Yıl 1. Cilt 1. Sayı 2.2018 (7-29)

2-İslami İlimler Dergesi, Yıl 1. Bahar 2016 (189-202)

3-Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergesi (2019-1 / Cilt 6 / Sayı 10)

4-Prof. Dr. M. Akif Kılavuz Uludağ Üniv. İlahiyat Fak.